

20043 GEOGRAFIE OBYVATELSTVA A OSÍDLENÍ 1

cvičení 11

Podzim 2017

Petr MAREK

petrmarek@mail.muni.cz

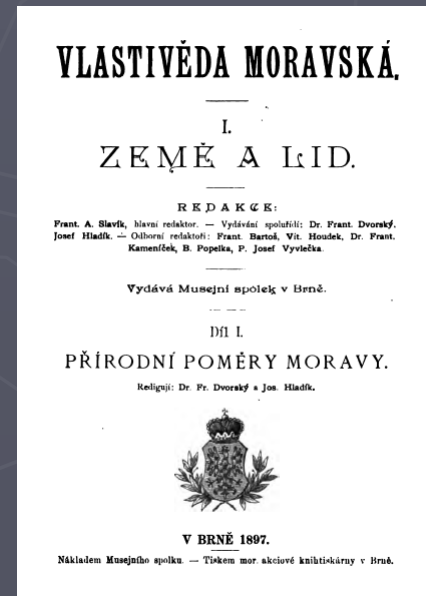
Máte slovo...

► prezentace tří odborných článků:

- Teritoriálna identita obyvateľov Česka a Slovenska (D. Lengal)
- Regionální vědomí a regionální identita v Česku: Případová studie Českého Ráje (L. Kocmánek)
- Vnímání hranic obyvatelstvem regionů s rozdílnou kontinuitou socio-historického vývoje jako dílčí aspekt jejich regionální identity (P. Vodička)

Regionální geografie a regiony (1)

- ▶ chápání a definování pojmu region se v průběhu vývoje geografického myšlení měnily
 - vývoj základních přístupů k regionu lze velmi zjednodušeně shrnout do tří fází:
- ▶ 1) (tradiční) regionální geografie
 - v geografii převažovala (jako hlavní geografická disciplína, „královna geografie“) až do 1. pol. 20. století
 - ▶ poté toto postavení ztratila, ale zájem o ni přetrvával...
 - regiony = dané, přirozeně existující územ. jednotky
 - ▶ důraz na popis jedinečných aspektů regionu
 - cílem popisu bylo podat co nejvěrnější a nejúplnější charakteristiku zkoumaného regionu, aby ho i ostatní lidé mohli poznat tak, jako by v něm přímo žili nebo jej alespoň navštívili
 - ▶ vznik idiograficky laděných regionálních monografií či vlastivěd
 - řešení otázek typu „Co?“, „Kde?“, „Kdy?“
 - ▶ absence snah o vysvětlování jevů a procesů
 - neřešení otázek typu „Jak?“, „Proč?“

(Zdroj: SLAVÍK, 1897)

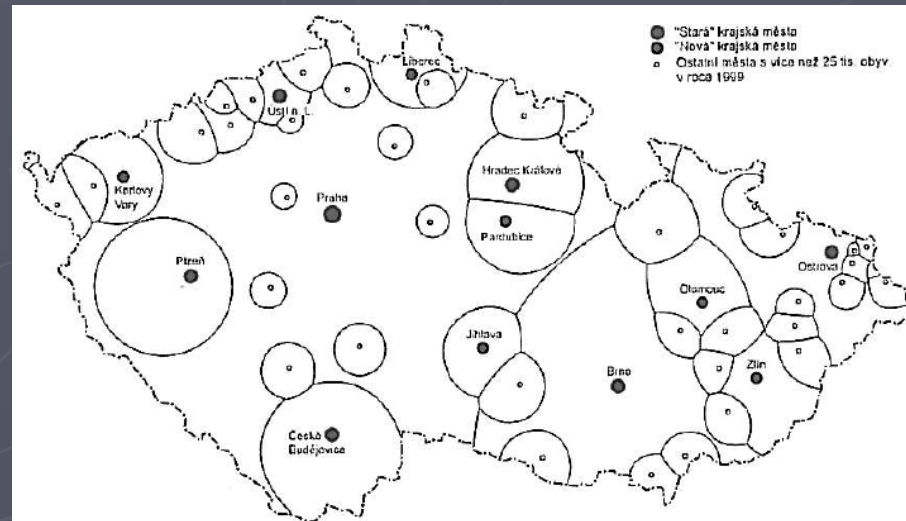
Regionální geografie a regiony (2)

► 2) prostorová věda

- paradigma geografického myšlení: pozitivismus
- spojeno se silnou matematizací geografického výzkumu („kvantitativní revoluce“ v 50. letech 20. století)
- regiony – již nepojímány jako přirozeně existující (ale jako konstrukt geografického výzkumu) a vnímány spíše jako způsob, kterým se organizují geografické informace

- důraz na studium pravidelností, zákonitostí s cílem zobecnit (a budovat tak teorii) a uplatnit poznatky např. v prostorovém plánování

- nomotetický přístup zajímavější se o funkční (nodální) regiony, modely

Obr. 2.12 – Modely prostorových interakcí: Reillyho model

Regionální geografie a regiony (3)

▶ 3) nová regionální geografie (1)

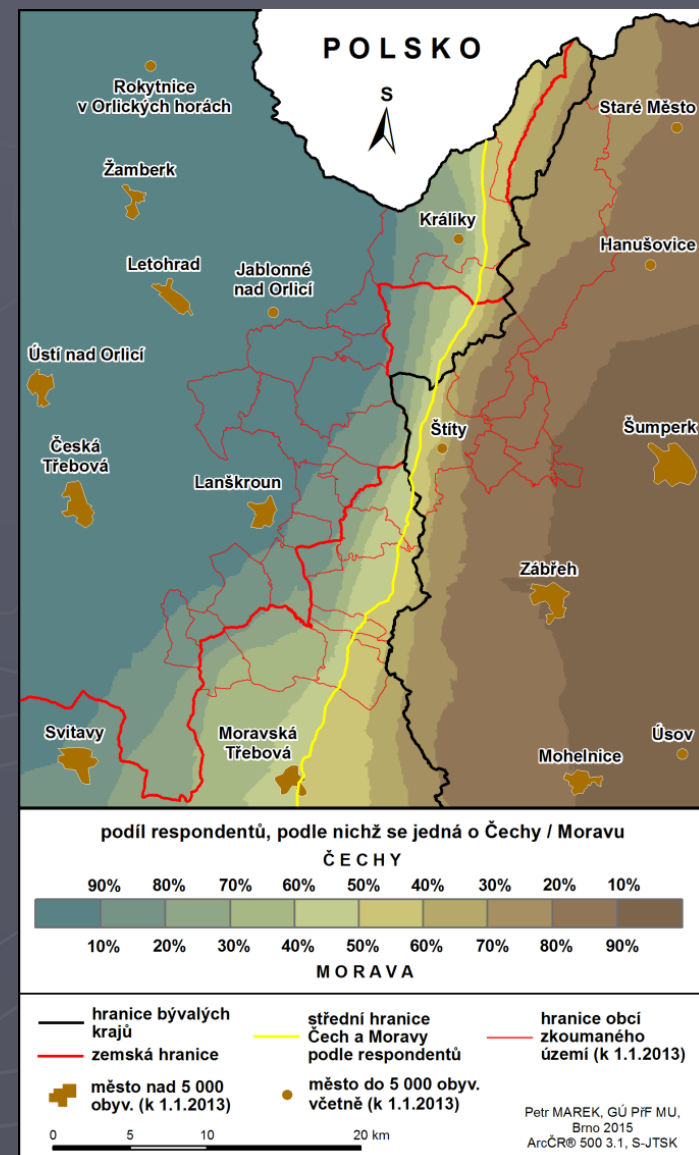
- paradigma geografického myšlení: postmodernismus a post-
strukturalismus
 - ▶ růst zájmu o kulturu a kulturní procesy pozorovatelný od konce 80. let (označovaný jako „kulturní obrat“ či „sociální obrat“)
 - vznik nové kulturní geografie
 - vznik nové regionální geografie
 - ▶ šlo totiž i o znovuobjevení zájmu o studium míst a regionů
- region = socio-prostorový proces, sociální konstrukce
 - ▶ přechod od výzkumu prostorové organizace společnosti ke zkoumání sociální organizace prostoru
 - ▶ společnost a regiony se vzájemně ovlivňují
 - ▶ výzkum se stává znovu více idiografickým, ovšem ne ve smyslu popisu jedinečných regionů (jako u tradiční regionální geografie), snahou je totiž prostřednictvím studia příkladů specifických regionů odhalit podobnosti ve fungování regionů, porozumět mechanismům jejich vzniku, reprodukce, transformace a zániku – získané poznatky jsou tedy interpretovány nomotetickým způsobem
 - na rozdíl od tradiční regionální geografie zde tedy nechybí teorie

Regionální geografie a regiony (4)

(Zdroj: MAREK, 2015)

▶ 3) nová regionální geografie (2)

- důraz na problematiku identit
- významná je např. teorie institucionalizace (vzniku) regionu finského geografa Anssi Paasiho (1986)
 - ▶ 4 fáze vzniku regionu (platí pro regiony na všech měřítkových úrovních):
 - 1) nabývání prostorového tvaru (vymezení a ohraničení území)
 - 2) vytváření symbolického „tvaru“ regionu (zejména název, ale i další symboly)
 - 3) rozvoj institucí, které reprezentují a reprodukují region (svým názvem či činností se k dané územní jednotce hlásí)
 - 4) zakotvení regionu jako části regionálního systému a regionálního povědomí společnosti
 - ▶ během institucionalizace regionu probíhá vznik regionální identity
 - regionální identita = 1 z klíčových fenoménů při studiu regionu

Regionální geografie a regiony (5)

- ▶ příklad česky psaných publikací o proměnách regionální geografie:
 - DANĚK, Petr (2013). Geografické myšlení: úvod do teoretických přístupů. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 171 s.
 - CHROMÝ, Pavel (2009). Region a regionalismus. Geografické rozhledy, roč. 19, č. 1, s. 2–5.
 - KUČERA, Zdeněk (2011). Rozmanité cesty regionální geografie. Geografické rozhledy, roč. 20, č. 5, s. 14–18.
 - SEMIAN, Michal (2016). Region ve své komplexitě. Diskuse konstruktivistických přístupů. AUC Geographica, roč. 51, č. 2, dodatek, s. 1–9.
 - ▶ jde o český překlad anglického článku
- ▶ publikace, z nichž pocházejí výše uvedené obrázky:
 - MAREK, Petr (2015). Vnímání reliktní hranice na příkladu severní části česko-moravské zemské hranice. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav, 83 s. + 5 příl.
 - ŘEHÁK, Stanislav (2004). Geografický potenciál pohraničí. In: JEŘÁBEK, Milan, DOKOUPIL, Jaroslav, HAVLÍČEK, Tomáš et al. České pohraničí: bariéra nebo prostor zprostředkování?. 1. vyd. Praha: Academia, s. 67–74.
 - SLAVÍK, František A. ed. (1897). Vlastivěda moravská. I., Země a lid. Díl I., Přírodní poměry Moravy. Brno: Musejní spolek, 412 s.

Děkuju za pozornost :)

